

Biskop Atle Sommerfeldt:

Visitaforedrag Sarpsborg 12.10.2014

En inkluderende by gjennom 1000 år

Sarpsborg har vært et pulserende sentrum helt siden området steg opp av havet for 7000 år siden. Den første bosetningen oppstod i krysset der raet møter fossen. På den fruktbare morenejorden på sørsiden av raet, ble Norges eldste gårder grunnlagt. Ikke noe sted i Norge finner vi en så rik arv med fornminner som i Sarpsborg kommune med gravfelt fra bronsealderen og det religiøse kultstedet i *Tunir/Tune*.

Det er byens grunnlegger Olav Haraldsson som fremfor alt gir dagens Sarpsborg dets historiske identitet og forankring. I 1016 så han potensialet til å etablere et bysamfunn på stedet der Alvimkongene styrte. Beliggenheten på østsiden av Viken, de store skogs- og jordbruksområdene, et godt klima, den store elven og fossefallet gjorde *Sarpr* til en sentral strategisk lokasjon. Innenfor vollene ble det staket ut veier og tomter slik at handelsfolk og håndverkere kunne bosette seg. Byen ble en port for hele Østfold til et omfattende nettverk som strakte seg fra Svartehavet til De britiske øyer. I Olavsvollen, trolig fra år 1050, er det funnet mynter blant annet fra England, Tyskland og Bysants/Konstantinopel. Folk reiste ut og fikk besøk utenfra med nye impulser og kunnskap. Slik ble impulser fra kirken både i øst og vest tidlig en del av lokalsamfunnet.

I utviklingen av Norge som nasjonalstat ble Sarpsborg et viktig tingsted. På Borgartinget møttes representanter fra hele Viken for å løse konflikter, vedta lover, diskutere med kongen og drive handel. Krigsbybrannen i 1567 som førte til at festningsbyen ble bygget opp lenger ned i Glomma og leir-raset i 1702, var harde slag for byen, dens infrastruktur og befolkning.

Helt siden Olavs grunnleggelse har Sarpsborg vært en inkluderende by som har mottatt og blitt formet av kulturelle og religiøse impulser utenfra. Selv hadde Olav sterk tilknytning til England, ble døpt i Rouen i Normandie og fikk sin åndelige oppvåkning i Russland. Olav var en del av den udelte kirke før det store skisma i 1054. I løpet av 100 år var Olavsikonet på plass i selveste Fødselskirken i Betlehem, og Olav ble æret som helgen både i vestkirken med sentrum i Roma og østkirken med sentrum i Konstantinopel.

Fra 1500-tallet utviklet sagbruksvirksomheten seg og tiltrakk arbeidskraft fra fjern og nær. I 1889 ble Borregaard etablert med utenlandske eiere og påfølgende tilstrømning av utenlandsk

arbeidskraft og en rivende byutvikling med en vital og organisert industriarbeiderklasse med tunge impulser fra den internasjonale arbeiderbevegelsen og svenske rallare.

Jernbanen og E6 er Norges hovedfartsåre til og fra kontinentet, Rygge flyplass og en forhåpentligvis ny vitalisering av østre jernbanelinje understreker Sarpsborg sentrale identitet som et kommunikasjonsknutepunkt og viderefører Sarpsborgs rolle som en port til verden utenfor Norge. Det nye Sarpsborg gjenspeiler utmerket det nye Norges mangfold både etnisk, kulturelt og religiøst. Ved forrige visitas i Sarpsborg sokn i 2004 karakteriserte daværende biskop Ole Chr M. Kvarme byen som et «frodig og fargerikt» lokalsamfunn. Slik er det i aller høyeste grad fortsatt! De usedvanlig dype røttene og den brede kommunikasjonsflaten utad har gitt stor evne til å utnytte nye muligheter til videreutvikling av byen.

Lanseringen mandag i visitasuken av **iSarpsborg** viste et omfattende og imponerende program frem mot byjubileet i 2016. Visjonen og programmet reflekterer byens lange historie og identitet samtidig som det er fremtidsrettet, nytenkende og inkluderende, og kirken med dens verdier og virksomhet har en sentral plass og vil prioritere høyt også deltagelsen i byjubileet.

En inkluderende kirke i sentrum av byen

Kirken i Sarpsborg er sendt av kirkens Herre til å leve ut sin visjon i spenningen mellom fortid og fremtid, himmel og jord, tradisjon og fornyelse, forankring og globale impulser, mellom kulturer, religioner og ulike sosiale klasser. Derfor har kirken både vært, er og skal være med i Sarpsborgsamfunnets spennende arbeid for fortsatt å skape et livskraftig og bærekraftig lokalmiljø for kommende generasjoner. Kirkens satsning på pilegrimsvandring og tidebønner i forbindelse med byjubileet forsterker byens historiske tradisjoner, og er samtidig en fremtidsrettet strategi for å gi mennesker en god forankring. Det vil være naturlig å arbeide for et pilegrimssenter i Sarpsborg med sin sentrale plassering i Borg-leden.

Kirken har vært en integrert del av Sarpsborgsamfunnet helt fra Olav selv lot bygge **Mariakirken** i 1016 innenfor vollene til Olavs borg. Stor befolkningsvekst og ny bebyggelse førte til at kong Øystein bygget **St.Nicolaskirken** utenfor vollene omkring 1115. Den kan vi fortsatt se grunnmuren av på Borgarsyssel museum. Svartedauden og ufredsår mellom 1319-1567 svekket mye av lokalsamfunnets vitalitet, men kirken kom gjennom denne mørke perioden i Sarpsborgs historie fordi kirkens organisasjon var intakt, og fordi lokalbefolkningen støttet økonomisk opp om kirke og presteskap. Men de tre kirkene som betjente befolkningen i Sarpsborg gikk fysisk til grunne i katastrofene i 1567 og 1702.

Kirkens ledelse ble flyttet til Fredrikstad og befolkningen her i Sarpsborg sentrum ble betjent fra Tune sokn.

1800-årskiftet var på mange måter en gullalder, «men gullet var for største delen forbeholdt de besiddende klasser», sier byingeniør og mangeårig menighetsrådsleder Fredrik Wisløff i Festskriftet «Fra nød til seier», ved kirkens 100-årsjubileum. Han fortsetter: «Småårsfolk – ikke minst de som bodde på gamle Sarpsborgs tufter – fikk mest føle krigens redsler, uår og sult. Det var Hans Nielsen Hauges fortjeneste, at han åpnet menighetens øyne for nye muligheter, derved at de troende ikke måtte glemme sitt samfunnsansvar».

Så snart Sarpsborg by ble gjenopprettet og fikk status som kjøpstad i 1839, begynte lokalbefolkningen å samle inn penger til et nytt kirkebygg. I 1863 ble dagens praktfulle kirke innviet av biskop Arup etter at den første kirken brant i 1861, bare 2 år etter innvielsen. Olav-motivet på glassmaleriet over døren mellom våpenhuset og kirkeskipet og Olavsmerket i døpefatet og dåpskannen, knyttet datidens religiøse identitet til Sarpsborgs lange kirkelige røtter.

I dagens kirke er flere uttrykk fra katolsk og ortodoks spiritualitet inkludert i kirkerommet: **Lysglobe, prosesjonskors og prosesjonslystestaker, ikoner og bønnealter** med lystenningsmulighet. Tradisjonen bringes inn og gir vår tids mennesker med stort behov for også å uttrykke sin åndelige lengsel individuelt, plass i fellesskapets rom. Ytterligere utviklingen av muligheter for bønnevandringer og samtalesteder i kirkerommet virker naturlig.

Personalkapellan Christian Hjersing skrev i sangen ved den første kirkens innvielse: «Gjenfødt fra glemselens grus/ står atter Herrens hus/ o, glade menighet/ din Herre nu tilbed/ hvor stor er dog hans nåde!/ Men husk at et tempels beste liv/ er ikke mesterhånden/ i huggen sten og gyllent spir/ men kjærlighet i Ånden!»

Kirken i Sarpsborg er et vakkert bygg, men har sin viktigste betydning som et kjærlighetens inkluderende sted for byens befolkning. Dette kom ikke minst tydelig til uttrykk da Sarpsborg ble hardt rammet 22. juli 2011. Sarpsborg kirke var det naturlige møtested for hele byens befolkning, og maktet å være til for alle som trengte den, medlemmer og ikke-medlemmer. Det må være en sentral oppgave å utvikle kirken videre som en åpen sentrumskirke tett på menneskene og byens puls, der mennesker kan søke og finne en himmel over sine liv i sorg, men også i glede.

I underkant av 10.000 mennesker, ca 2/3 av befolkningen i Sarpsborg sokn, er i dag **medlemmer eller tilhørende** i Den norske kirke. Det har holdt seg relativt stabilt over tid og er et godt tall i et urbant lokalsamfunn som preges av innflytting og en betydelig andel mennesker som tilhører andre kirkesamfunn og religioner.

I en luthersk kirke er **dåpen** grunnlaget for det kristne livet og forankrer dette i Guds handling for oss. Dåpen er vårt viktigste identitetsmerke som kirke og som kristne. Det er gledelig at antallet døbte stiger betydelig i 2013, etter noen år med varierende oppslutning. En særlig utfordring er de foreldrene som er medlemmer i Den norske kirke, men som velger å ikke bære barna sine til dåpen. I Borg bispedømme er det mellom 15-20 % av barna der en eller begge foreldrene er medlem av Den norske kirke, som ikke døper barna sine. Vi møter den samme utfordringen med ulik styrke i alle sokn i bispedømmet.

Som bispedømme og kirke har vi derfor identifisert dette som en hovedutfordring, og vi er i ferd med å utvikle strategier og tiltak som skal gi foreldre frimodighet til å bære barna sine til dåp. Vi må styrke dåpsforkynnelsen og gi utvidet mulighet til å bringe barna i alle aldersgrupper til dåp. Det er behov også her i Sarpsborg for at dåpsdeltagelse blir en integrert del i den nye strategien som bør utvikles i løpet av 2015.

Babysangen her i Sarpsborg har god oppslutning og solid innhold, og er en nettverksbyggende, integrerende og dåpsrekrutterende arena. Den er allerede en møteplass for unge foreldre på tur til sentrum og flere av byens innbyggere setter pris på den åpne kirken og kommer inn og blir en del av den. Fleksible muligheter for **kirkelig vigsel** er også en viktig arena for å knytte familiene til kirken og fremme dåp av ekteparenes barn.

Gudstjenesten er den kristne kirkes grunnleggende, hellige handling som har vært feiret hver eneste søndag i snart 2000 år over hele verden. Gudstjenestedeltakelsen i Sarpsborg sokn har holdt seg relativt stabil de siste 6 år, med i underkant 100 deltakere per gudstjeneste. I 2013 var det en gledelig økning til 103 fremmøtte per gudstjeneste. Dette er det høyeste tallet de siste fem årene. Det bør være potensiale for å øke gudstjenestedeltakelsen ytterligere slik at den gjennomsnittlige gudstjenesteoppslutningen når 120 fremmøtte per gudstjeneste innen tre år. Det vil forutsette en gjennomtenkt kommunikasjon i det offentlige rom og et systematisk arbeid med å inkludere mennesker og aktører i forberedelsen og gjennomføringen av gudstjenestene. Dette gjør det nødvendig både å ha gudstjeneste i byens hovedkirke hver søndag og helligdag, og utvikle alternative gudstjenestetider og former.

I et moderne og urbant bysamfunn er dette særlig viktig. Kirken må være tilgjengelig og kirkerommet åpent når mennesker trenger det. Gjennom flere år har frivillige sørget for at Sarpsborg kirke har holdt åpent noen timer hver dag gjennom **sommeren**. Et betydelig antall mennesker benytter seg av dette gjennom sesongen. **Morgenbønnen** på tirsdager tydeliggjør også kirkens tilstedeværelse i byens sentrum. Kanskje vil **lunsjtid/middagsbønn** være en naturlig utvidelse? Tidligere har det også vært utprøvd med **åpen kirke i helgene** for lystenning, noen å snakke med og et stille rom for ungdom som trekker til sentrum fra hele storkommunen. Dette håper jeg en kan finne mulighet til å gjenoppta. Kirkens sentrale plassering midt i byens «lysløype» kan gjøre det naturlig for mange å oppsøke kirkerommet. Det bør også være en målsetning at kirken holdes åpen i forbindelse med alle større arrangementer på torvet.

Gudstjenestekonseptet **Byens Hjerteslag**, i samarbeid med **Kulturhuset Gleng** og **Kirkens Bymisjon**, viser dette potensialet og har på relativt kort tid etablert seg som et viktig mulighet for mennesker fra hele Sarpsborg, med en god ramme for livstolkning, livshjelp og påfyll til å leve ut dåpens liv i en hverdag som ofte kan oppleves krevende. Også **Taizemessene** for ungdom som feires regelmessig, utgjør en vitalisering av fromhetslivet her i lokalkirken, og det er fint å høre hvor mye det betyr for de ungdommene som er med på Taize. Sarpsborg kunne lede et forsterket Taize-samarbeidet med andre menigheter i Borg. Taize-jubileet neste år er en god mulighet

Kurlandkirken, med sin beliggenhet og arkitektoniske utforming er et viktig supplement til hovedkirken her i Sarpsborg, både for lokalmiljøet der og for hele byen. Utviklingen med å inviterer til andre typer fellesskap for barn og familier, fikk vi et godt eksempel på under **fellesmiddagen** og **Mikkelsmessen** tirsdag kveld. Kanskje er også Kurlandkirken et egnet sted for et rusfritt sted for ungdom å henge på fredagskveldene?

Både åpen kirke og fellesmiddagene er utmerkede anledninger til å engasjere den tredje generasjonen – de vitale pensjonistene, til meningsfullt liv og fellesskap.

Det er gledelig å se at den pågående **nattverdvekkelsen** i Den norske kirke også merkes i Sarpsborg ved at antall nattverdgjester de siste årene har gått betydelig opp igjen i 2013. Nattverden, der den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus kommer til oss, skaper et raust gjestebud med mangfoldig deltagelse og gir oss et bærekraftig fundament for tro og liv, uavhengig av våre følelser og meninger. Gjennom forkynnelse, sjelesorg, undervisning og tilgjengelighet må denne forståelsen av nattverdets betydning fortsette å prege kirkens møte

med menneskene også i Sarpsborg sokn. Det er spesielt gledelig å høre meldingene om at stadig flere fra **dåpsfølgene**, også **barn**, kommer til nattverd.

Oppslutningen om **konfirmasjonen** er noe varierende. I fjor valgte 66 % av kullet å bekrefte sin kristne identitet ved å velge kirkelig konfirmasjon i et kulturklima der dette slett ikke er selvfølgelig lenger. I et lengre perspektiv viser det seg også at de som konfirmeres i kirken kommer tilbake og døper barna sine, selv om de ikke har vært så mye å se i mellomtiden. Derfor er det viktig at det jobbes målrettet for å stabilisere og på sikt øke andelen konfirmanter. Møtet jeg hadde med noen av **ungdomslederne** i menigheten, var i så måte oppmuntrende og den store oppslutningen om kirkens tilbud etter konfirmasjonstiden vil være egnet til å skape et godt kirkelig omdømme i byen.

Andelen eldre i soknet har økt betydelig de siste årene med en betydelig økning i **begravelsesseremonier** i Sarpsborg sokn. Dette er en helt sentral del av kirkens sendelse i Sarpsborg for alle generasjoner. Menneskene her har berettiget forventning om høy kvalitet i kirkens tilstedeværelse og medvandring med mennesker i sorg og savn. Det bør finnes frem til en muligheten for tilbakemeldinger på kvaliteten.

Jeg registrerer at prosessen med utbyggingen av Hafslund gravlund er nå godt i gang.

Det har også vært inspirerende å se det store engasjementet som menighetsrådet viser i vennsapsrelasjonen til **den lutherske kirken i Betlehem**. Dette arbeidet er basert både på Sarpsborg kommune sin mangeårige vennsapsbysamarbeid med Betlehem, men også på Borg bispedømmes samarbeid med **ELCJHL**, Den evangelisk-lutherske kirke i Jordan og Det hellige Land. Her finnes det mange muligheter for samhandling på ulike nivåer. Gjennom denne kontakten blir vi også bedre rustet til å leve og bo i vårt eget lokalsamfunn, blant annet i forhold til islam. Menigheten har også et **misjonsprosjekt** med den lutherske kirke i Brasil, og samarbeider med de lokale foreningene til **Israelsmisjonen, NMS og Normisjon**. Slik holdes det helt nødvendige vinduet ut mot den globale kirke åpent.

Den norske kirke er med i det organiserte økumeniske arbeidet i **Kristent Lederråd** i Sarpsborg, som blant annet eier og driver **Varmestua** og arrangerer felles gudstjenester, møter og fakkeltog for forfulgte kristne. Det var inspirerende å møte lederrådet og drøfte hvordan det økumeniske samarbeidet i Sarpsborg kan få en enda sterkere forankring, større gjennomslagskraft og nye samarbeidsprosjekter som Bibeldagen og Kirkens Nødhjelps Fasteaksjon. Det krever imidlertid at det utvikles en formell struktur basert på

kirkesamfunnenes ledende organer med fast og forpliktende representasjon, som bygger på de gode erfaringene som dette fellesskapet bærer med seg, etter modell av Fredrikstad Kristne Råd og **Norges Kristne Råd**. Det er fremtidsrettet at det nå er nedsatt en arbeidsgruppe som skal jobbe videre med dette som siktemål.

Olsokfeiringens økumenisk profil er viktig og de viser kirkens kontinuitet tilbake til Olav og kristningen av Norge, utover til særlig den katolske og ortodokse tradisjonen og fremover med sin understreking av verdiene det norske samfunnet må fortsette å videreføre.

Utleien av kirken til den katolske kirkes polske gudstjenester på søndag ettermiddag er fremtidsrettet og kan ved behov vurderes utvidet til andre emigrantkirker.

Sarpsborg menighetsblad gikk for noen år tilbake sammen med de andre menighetene i kommunen vest for Glomma om et felles **menighetsblad**, Kirkenytt. En nasjonal undersøkelse har vist at menighetsblader leses av en stor andel av mottakerne, noe som viser at det fortsatt er verdt å satse på Kirkenytt. Potensialet er stort, også her i Sarpsborg. Fellesrådets planer om å profesjonalisere produksjonen og inngå allianser med andre samarbeidspartnere om et utvidet menighetsblad-konsept er svært interessante. Kirken i Sarpsborg er også tilstede på **Facebook**, vår tids digitale og interaktive torg for både unge og stadig flere eldre. Tidligere i år har Den norske kirke lansert en ny **nettsideløsning** som åpner helt nye muligheter for lokalkirken, og det er naturlig at også dere her i Sarpsborg tar i bruk dette meget gode verktøyet.

En involverende sentrumskirke for et inkluderende bysamfunn

I løpet av visitasen har det blitt bekreftet at **samhandlingen og samarbeidet mellom kirken og lokalsamfunnets ledelse** i kommunens politiske og administrative ledelse er meget godt, med en svært trygg dialog og gode resultater å vise til. Det lover svært godt for fremtiden, og er spennende med tanke på en ytterligere forsterkning av samarbeidet mellom kirke og lokalsamfunn på ulike områder.

Kommuneplanen har et mål om en gjennomsnittlig årlig **befolkningsvekst** på 1,2 %, noe som innebærer at dagens befolkning på ca 52.000 vil øke til 60.000 innbyggere i 2023 og 65.000 i 2030. Hovedtrykket av denne befolkningsøkningen vil komme i Sarpsborg sentrum der kommunen legger opp til en omfattende **sentrumsfortetning**, som i tillegg til nye boligkomplekser også vil inkludere handelsutvikling, etablering av kontorarbeidsplasser og

service. I tråd med denne utviklingen er det av stor betydning at kirken videreutvikler sin rolle som **sentrumskirke**.

Det vil derfor være avgjørende at menighetsrådet holder seg orientert om hvilke strategier og utfordringer som blir fremlagt i sentrumsplanen som nå revideres, deltar i debatten og vurderer på hvilke områder lokalkirkens strategier og ressurser kan svare på de utfordringer som der blir reist.

Kirken, skoler og barnehager har gjennom mange år hatt et tett og godt samarbeid her i Sarpsborg sokn. Alle barneskolene er med på «Vandring gjennom Bibelen for barn», det samme gjelder Vintersangfesten. Det er etablert gudstjenester og vandringer i forbindelse med de kristne høytidene. Spørretimen på **Kruseløkka ungdomsskole** bekreftet at **(K)RLE-faget** har utviklet seg til å bli et velfungerende fag som setter elevene i stand til å stille kunnskapsrike spørsmål og samtale om eksistensielle problemstillinger på et helt annet nivå enn tidligere generasjoner. Det er en viktig dimensjon ved en kunnskapsbasert skole der kirken er en naturlig samarbeidspartner for skolen. Dette samarbeidet med grunnlag i skolens kompetanseplaner, vil være tjent med at det utvikles tydelige planer der gjensidig rolleforståelse tydeliggjøres og tiltakene blir forutsigbare. En slik plan kan i tillegg til (K)RLE faget også omfatte samarbeidsprosjekter knyttet opp mot kompetansemålene i musikk, lokalhistorie og kunstfag.

Kirkens initiativ og invitasjon til skolene om å utvikle en **Peace and Love**-festival for barn og ungdom med fokus på religionsdialog, toleranse og kulturforståelse er meget spennende. Her kan skole, kirke og andre religioner finne en god plattform til å ivareta vårt felles samfunnsoppdrag i det store **dannelsesprosjektet**. Vi må sammen utvikle samfunnsborgere med robuste verdier som inkludering, respekt for andre, samhandling, nestekjærlighet og solidaritet. Her er det nødvendig at kirkens talspersoner deltar mer aktivt i debatten i det offentlige rom om skolens innhold og oppgaven å danne gode samfunnsborgere. For kirken er dette særlig viktig i en tid der for mange unge føler at menneskeverdet er en prestasjon og ikke en identitet uavhengig av prestasjoner og omdømme.

Et annet samarbeidsområde er **helse- og omsorgssektoren**. Etter en innledende andakt på Kruseløkka sykehjem, hadde vi et meget stimulerende og mulighetssøkende møte med kommunenes ledelse innenfor denne sektoren om å videreutvikle samarbeidet i lys av de store endringene som skjer innenfor helse- og omsorgstjenestene.

Helsedepartementet har presisert at kommunen har ansvar for å oppfylle alle tilskuddsmottageres rettighet til **religionsutøvelse** og Samarbeidsrådet for tros- og livssyn har sammen med Helsetilsynet og Helsedirektoratet utviklet en veiledning for ansatte og ledelse i å gjennomføre dette. Det var oppmuntrende å høre at helsetjenesten i Sarpsborg har utarbeidet gode rutiner når mennesker registreres som tjenestemottagere på sykehjem, hjemmetjenester og bofellesskap, slik at deres **tilhørighet til kirke- eller trossamfunn er kjent** og deres tros- og livssynssamfunn varsles. Siden de aller fleste tilskuddsmottagere er medlemmer av Den norske kirke, er det naturlig at vi har en sentral rolle når kommunen skal legge til rette for dette. I bispedømmet har vi spisskompetanse til å veilede tjenesteytneres kartleggingskompetanse og tryggheten på å forholde seg klokt til eksistensielle og religiøse problemstillinger hos tjenestemottakerne, og vi ser frem til et forsterket kompetansehevende samarbeid mellom helsetjenesten, bispedømmerådets spesialkompetanse og lokalkirken.

Hjemmetjenesten i det nye Helsehuset blir stadig viktigere sammen med ledsagelsen av de som på bakgrunn av samhandlingsreformen kommer hjem fra sykehusene. 700 av hjemmetjenestens 1500 brukere bor i Sarpsborg sokn, samtidig som stadig flere 3. generasjonsmennesker – livskraftige pensjonister - bosetter seg her. De vil bli flere, og er en helt vesentlig ressurs for alt frivillig arbeid dersom det er godt organisert og har tydelige bestillinger. Her ligger det an til å finne gode koblinger for en andre- og tredjelinjetjeneste i samarbeid mellom kommunen og kirkens diakoni. Størrelsen på omsorgsarbeidet her i Sarpsborg indikerer at det nå bør være rom for å tenke i retning av et samarbeid mellom kommune og fellesrådet om en spesialisert pastoral tjeneste knyttet til disse virksomheten. Det vil være en god måte å videreutvikle det allerede gode samarbeidet om diakoner.

I lokalsamfunn som gjennomgår store endringer svekkes tre helt sentrale elementer i folkehelsen: tilhørighet, tradisjonelle verdier og trygghet. Dette merkes også her i Sarpsborg. Folkehelsebarometeret viser at kommunen har betydelige utfordringer innenfor psykisk helse, boliger, arbeid og rus - i alle generasjoner. Barometerets resultater bekreftes av observasjoner gjort av helse- og omsorgspersonale, skole, hjemmetjeneste, bo- og rehabiliteringssenteret. Kirken lever allerede tett på utfordringene gjennom **Kirkens Bymisjon**, som er Den norske kirkes primære diakonale samarbeidspartner her i Sarpsborg, og vårt felleskirkelige arbeid i **Varmestua**. For at kirken skal kunne fortsette å møte sentrumskjernens levekårsutfordringer er det avgjørende at vi får et tettere samarbeid, særlig med Kirkens Bymisjon, når det gjelder en bred faglig og personalmessig utveksling av ressurser mellom Den norske kirke og dens

spesialiserte organisasjoner, og sammen stimulerer til frivillighet, inkludering og involvering over et bredere felt enn i dag.

Det må bli en høyt prioritert oppgave for menighetsråd og fellesråd å utvikle en ny **diakoniplan** i tråd med de nye utfordringer lokalsamfunnet står overfor, Den norske kirkes diakoniplan og diakonenes tjenesteordning. Dette vil innebære betydelige endringer, men vil løfte diakonien i Sarpsborg sokn kvalitativt til beste for menneskene her. I en slik plan vil diakonens oppgave som en tilrettelegger for samhandling med de spesialiserte, kirkelige institusjonene, andre humanitære aktører som Krisesenteret og kommunens behov for forsterkninger og menneskers behov for å delta i meningsfulle aktiviteter, være sentral. Dette er i vår tid å ta samfunnsansvar, slik Wisløff minnet oss om nødvendigheten av.

Det nye Sarpsborg vil ha en økende andel av mennesker med annen kulturell og religiøs bakgrunn. Mange av dem vil finne det naturlig å bosette seg i sentrum. Jeg vil berømme Sarpsborg for at de oppfyller henvendelsene fra Integrerings- og Mangfoldsdirektoratet om **bosetting av flyktninger**, noe som også omfatter en offensiv boligpolitikk i kommunal regi. Det må være en svært sentral oppgave for kirkens forkynnelse og lokalsamfunnsarbeid å bidra til at lokalmiljøene tar vel i mot de nye borgerne og lever ut et inkluderende Sarpsborg i praksis.

Sarpsborg kommune har gjennom en årrekke gjort et grundig og svært fortjenstfullt arbeid for å skape et inkluderende, involverende og tolerant lokalsamfunn. Siden desember 2012 har kirken kommet med i full skala og Den norske kirke, Metodistkirken og Kirkens Bymisjon sammen med byens fem moskeer driver nå et imponerende og svært viktig **religionsmøtearbeid** som er nasjonalt anerkjent. Vi ble invitert inn i dette da vi besøkte Den bosniske moskeen torsdag kveld.

De trygge relasjonene som nå eksisterer mellom kristne og muslimer i Sarpsborg kom blant annet konkret til uttrykk da flere av byens kirker og moskeer gikk sammen om gjennomføringen av Kirkens Nødhjelps **fasteksjon** tidligere i år. Det blir spennende å se hvordan dette diapraksis- og dialog-arbeidet kan videreutvikles når vi får etablert religionsdialogsenter her i Sarpsborg, som forhåpentligvis også vil omfatte flere kommuner. En hovedutfordring i fremtiden er å involvere flere av kirkens og moskeenes leke medlemmer til å delta i dette arbeidet og bidra til felles møtesteder. Med bred forankring vil relasjonene holde fast ved verdiene om et trygt og tolerant lokalsamfunn når krise, ekstremisme eller konflikter eventuelt skulle inntreffe.

Sarpsborg kirke som byens hovedkirke

Sett i lys av prognosene og de kommunale strategier for Sarpsborg sentrum vil det for menighetsrådet, i samarbeid med kommune, fellestråd og prost, også bli et viktig anliggende å forsterke Sarpsborg kirkes posisjon som kommunens **hovedkirke**. Det er en viktig oppgave for den lokale kirkeledelsen å arbeide med en organisering av ansatte i hele fellestrådsområdet som gjør det mulig å styrke Sarpsborg kirkes rolle som byens hovedkirke, i samsvar den økte betydning sentrum har og vil få i fremtiden.

Sarpsborg kirke er svært tilgjengelig og kirkerommet er allerede i aktiv daglig bruk, med et regelmessig og godt gudstjenesteliv og et allsidig og frodig kulturtilbud med høy kvalitet, med **Sarpsborg Kammerkor** som en særlig anerkjent kulturaktør. Kirkerommet er svært godt egnet til konserter og andre kulturaktiviteter, og det er gledelig at kirken samarbeider med andre kulturaktører i byen om arrangementer som gjør kirkerommet åpent for stadig flere av byens befolkning. Den nystartede Lucia-satsningen viser at mulighetene er store – klokken 7 om morgenen fylte 350 mennesker kirken!

Det vil være ønskelig at forhandlingene med Normisjon om **Bethania** gjenopptas med sikte på utvikle denne eiendommen til et dynamisk senter for Den norske kirke i byen. Problemene med dagens kontorlokalers manglende universelle utforming og noe bortgjemte plassering kan kanskje løses med denne bygningen, men også andre muligheter vil åpne seg i samarbeid med andre aktører innenfor diakoni, kultur og religionsmøte.

Det har vært stimulerende å være sammen med en dedikert gruppe ansatte som synes åpne for muligheter og endringer. De mange arenaer og tiltak jeg har sett vitner om en gruppe ansatte som ser kirkens muligheter. I fremtiden vil det bli viktig å ytterligere skape et godt samhandlingsklima mellom menighetsråd – som lokalkirkens ledelse – og alle ansatte slik at alle forsterker hverandre og et kreativt, støttende og kritisk reflekterende arbeidsmiljø videreutvikles.

Den norske kirke i Borg bispedømme er inne en bred og omfattende prosess for å meisle ut en **strategi for perioden 2015-2020**. Denne prosessen vil gi Den norske kirke i Sarpsborg sokn et godt rammeverk til selv å utvikle en helhetlig strategi for kirkens sendelse i byen, med tiltak som gjør det mulig å utfolde kirkens mange menneskelige og materielle ressurser i et samspill med lokalsamfunnets utvikling. Slik kan kirken fortsette å erfares som en kilde til livskraft, eksistensiell livshjelp og med relevant nærvær i menneskenes liv og virke. For å

makte dette må lokalkirken også utvikle samarbeid i større enheter mellom fellesrådsområder, i prostiene og i bispedømmet. Sammen blir vi sterkere!

Utsendelse: En inkluderende, treenig Gud

Jeg vil takke alle som har bidratt til å gjøre dette til en meget god, innholdsrik og inspirerende visitas for meg. Det er ingen tvil om at mulighetene for kirke og lokalsamfunn i møte med fremtidens Sarpsborg er mange og spennende, og jeg har i løpet av denne uken ikke møtt en eneste lukket dør for kirkens deltakelse i å utvikle et inkluderende Sarpsborg.

Sarpefossen hadde et vannfall på 15 meter ved begynnelsen av vår tidsregning. Da Olav grunnla byen hadde vannfallet øket til ca 20 meter, mens det i dag er 23 meter høyt. Men - siden vannet er et lukket kretsløp, er det jo det samme vannet som renner gjennom fossen i dag som for 1000 og 2000 og 7000 år siden! Dette er et bilde på kirkens kall og oppdrag: Vi både er og skal være en del av de endringer som skjer med mennesker og samfunn til ulike tider og på ulike steder – slik vannfallet på Sarpefossen har endret seg opp gjennom årtusener. Men slik vannet som renner i fossen er det samme som tidligere tider, så er også dåpens vann og Guds grenseløse og inkluderende nåde den samme for alle mennesker til alle tider, uavhengig av sosial klasse, alder, kjønn, inntekt, funksjonsevne, legning, helseplager eller hvordan man måtte føle seg.

I et samfunn som hele tiden endrer seg er Guds nåde og inkludering noe som aldri forandrer seg. Derfor vil kirkens grunnleggende sendelse alltid være den samme, globalt og her i Sarpsborg: Å gi mennesker et glimt av Guds inkluderende nåde, rekke den raust ut til alle og bidra til mer himmel på jord.

Lykke til og Guds velsignelse med dette rike oppdraget!

Fredrikstad 12.oktober 2014

Atle Sommerfeldt

Biskop i Borg